

1871 Yılı Makalesi

“Strateji Üzerine” (*Über Strategie*)

Helmuth Graf von Moltke

Moltkes Militärische Werke, Cilt II, İkinci Kısım (Berlin 1900), s. 287–293

Çeviren ve Yayına Hazırlayan: **Kerem Uysal**

blog.techandlab.com · techandlab.com

1871 / Türkçe Edisyon 2026

Ön Not (*Vorbemerkung*)

Mareşal Kont von Moltke'nin aşağıda yer alan “Strateji Üzerine” (*Ueber Strategie*) başlıklı makalesi, 1870/71 Savaşı'ndan hemen sonra kaleme alınmış olup orijinali Berlin'deki Büyük Genelkurmay Savaş Arşivi'nde muhafaza edilmektedir; metin kısmen, Alman-Fransız Savaşı hakkındaki Genelkurmay eserinin 1872'de yayımlanan ilk fasikülünün 72. sayfasında kullanılmış ve ayrıca 1890 yılında *Savaş Tarihi Monografileri*'nin (*Kriegsgeschichtliche Einzelschriften*) 13. fasikülünde tam metin olarak basılmıştır.

Tekrarlanan bu yayımlara rağmen, General von Moltke'nin Genelkurmay Başkanı olarak görev yaptığı dönemin başlangıcından başkomutanlık faaliyetlerinin zirvesine kadar savaş ve savaşın sevk ve idaresine ilişkin anlayışının gelişimini ortaya koyan az çok teorik nitelikteki tüm çalışmalarını bir araya getirmeyi amaçlayan bu derlemede, söz konusu inceleme dışarıda bırakılamazdı.

1871 Yılı Makalesi: “Strateji Üzerine”

Siyaset, amaçlarına ulaşmak için savaşı bir araç olarak kullanır; savaşın başlangıcı ve sonu üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir; üstelik savaşın seyri sırasında taleplerini artırma ya da daha küçük bir başarıyla yetinme hakkını saklı tutar.

Bu belirsizlik karşısında strateji, çabasını her zaman yalnızca eldeki olanakların ulaşılabilir kıldığı en yüksek hedefe yöneltebilir. Strateji, ancak bu şekilde siyasete en iyi biçimde hizmet eder: yalnızca siyasetin amacı doğrultusunda çalışır, fakat icraatta (eylemde) ondan tamamen bağımsızdır.

Stratejinin ilk ve en yakın görevi, muharebe araçlarının hazır hale getirilmesi, yani ordunun ilk yığınağıdır (*Aufmarsch*). Burada en çok yönlü siyasi, coğrafi ve devlet idaresine ilişkin

mülâhazalar devreye girer. Orduların başlangıçtaki toplanmasında yapılacak bir hata, bütün sefer boyunca neredeyse bir daha telafi edilemez. Ancak bu düzenlemeler çok önceden tartılıp planlanabilir ve —birliklerin savaşa hazırlık durumu ile ulaşım teşkilatının düzenli işlediği varsayıldığında— şaşmaz biçimde hedeflenen sonuca ulaşmaları gerekir.

Stratejinin bir sonraki görevinde, yani hazır hale getirilmiş araçların askeri kullanımında —başka bir ifadeyle harekâtlarda (*Operationen*)— ise durum tamamen farklıdır.

Burada bizim irademiz, çok geçmeden düşmanın bağımsız iradesiyle karşılaşır. İnisiyatifi ele almaya hazır ve kararlıysak düşmanın iradesini sınırlayabiliriz; ancak onu taktığın araçlarından, yani muharebeden (*Gefecht*) başka hiçbir şeyle kıramayız.

Her büyük muharebenin maddi ve manevi sonuçları ise öylesine geniş kapsamlıdır ki, bunlar çoğunlukla bütünüyle değişmiş yeni bir durum ve yeni tedbirler için yeni bir zemin yaratır. Hiçbir harekât planı, düşman ana kuvvetleriyle ilk karşılaşmanın ötesine herhangi bir kesinlikle uzanamaz. Yalnızca konudan habersiz olanlar (meslekten olmayanlar), bir seferin akışında, önceden kararlaştırılmış, bütün ayrıntılarıyla düşünülmüş ve sonuna kadar sadık kalmış bir başlangıç fikrinin tavizsiz uygulamasını gördüğünü sanır.

Şüphesiz komutan, olayların iniş çıkışlarıyla sarsılmaksızın büyük hedeflerini daima göz önünde tutacaktır; ancak bu hedeflere ulaşmayı umduğu yollar çok ilerisi için asla kesin olarak belirlenemez. Komutan, bütün sefer boyunca öngörülemeyen durumlara dayanarak bir dizi karar almak zorundadır. Dolayısıyla savaşın birbirini izleyen tüm eylemleri, önceden tasarlanmış planların icrası değil, askeri sezgi (*militärischer Takt*) tarafından yönlendirilen kendiliğinden (spontane) eylemlerdir. Mesele, tamamen kendine özgü her bir özel durumda belirsizlik sisiyle örtülü vaziyeti kavrayabilmek, mevcut verileri doğru değerlendirmek, bilinmeyeniyi sezmek, hızla bir karar vermek ve ardından bu kararı güçlü ve tereddütsüz bir biçimde uygulamaktır.

Bilinen bir büyüklük ile bilinmeyen bir büyüklüğün —kendi irademiz ile düşmanın iradesinin— hesaba katılmasına, her türlü öngörünün tamamen dışında kalan üçüncü etkenler de eklenir: hava durumu, hastalıklar ve demiryolu kazaları, yanlış anlaşılmalara ve yanlışlar; kısacası insanın ne yarattığı ne de hükmedebildiği, adına tesadüf, mukadderat ya da ilahi takdir denebilecek tüm etkiler.

Buna rağmen savaşın sevk ve idaresi kör bir keyfiliğe teslim olmuş değildir. Bir olasılık hesabı, bütün bu rastlantıların nihayetinde bir taraf kadar diğer tarafın da eşit ölçüde lehine veya aleyhine işlemiş olduğunu gösterecektir; dolayısıyla her münferit durumda en mükemmeliyi olmasa bile makul olanı emreden komutanın hedefine ulaşma şansı daima vardır.

Bunun için teorik bilginin yeterli olmadığı açıktır; aksine burada zihin ve karakter nitelikleri —elbette askeri ön eğitimle yoğrulmuş ve ister savaş tarihinden ister bizzat hayattan edinilmiş tecrübelerle yönlendirilmiş olarak— özgür, pratik ve sanatsal bir açılıma kavuşur.

Bir komutanın şöhretini ise her şeyden önce başarı belirler. Bunun ne kadarının onun gerçek liyakati olduğunu saptamak son derece güçtür. Koşulların karşı konulmaz gücü karşısında en iyi komutan bile başarısızlığa uğrayabilir ve vasat bir komutan da aynı sıklıkla bu güç tarafından başarıya taşınabilir. Fakat uzun vadede şans, çoğunlukla yalnızca ehil ve yetkin olanın yanındadır.

Savaşta harekâtların başlamasından itibaren komutanın kendi içinde taşıdığı irade ve eylem gücünden başka her şey belirsiz olduğuna göre, strateji için genel öğretilerin, bunlardan türetilmiş kuralların ve bu kurallar üzerine inşa edilmiş sistemlerin pratik bir değer taşıması imkânsızdır.

Gerçi Arşidük Karl¹ stratejiyi bir bilim, taktiği ise bir sanat olarak tanımlar. “En üst komutanların bilimi” olan stratejiye “askeri teşebbüslerin seyrini belirleme” görevini yükler; sanata (taktiğe) ise yalnızca stratejik tasarıları uygulamak düşer.

Buna karşılık General von Clausewitz şöyle der:² “Strateji, savaşın amacı doğrultusunda muharebenin kullanılmasıdır” ve gerçekten de strateji, orduların sevk ve idaresi ile muharebe meydanında bir araya getirilmesi yoluyla taktiğe vuruşma araçlarını ve zafer kazanma olasılığını sağlar. Öte yandan strateji, her muharebenin başarısını da kendine mal eder ve onun üzerine yenisini inşa eder. Taktik zaferin önünde stratejinin talebi susar; strateji, yeni oluşan duruma uyum sağlar.

Strateji bir geçici çözümler (uyarlamalar) sistemidir (*System der Aushülfen*). Bilimden fazlasıdır; bilginin pratik hayata aktarılmasıdır, başlangıçtaki yönlendirici fikrin sürekli değişen koşullara uygun olarak geliştirilip dönüştürülmesidir, en çetin şartların baskısı altında hareket etme sanatıdır.

Yayın Notu: Bu metin, 1900 tarihli Almanca Fraktur orijinal baskısından (*Moltkes Militärische Werke, II. Abtheilung, Zweiter Theil*, E. S. Mittler und Sohn, Berlin 1900, s. 287–293) **Kerem Uysal** tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Tech&Lab (<https://blog.techandlab.com> | <https://techandlab.com>) için yayına hazırlanmıştır.

¹Arşidük Karl, *Seçilmiş Askeri Yazılar* (*Ausgewählte militärische Schriften*), açıklamalarla yay. haz. Frhr. v. Waldstätten; s. 57; 1881 baskısı.

²Clausewitz, *Savaş Üzerine* (*Vom Kriege*). Birinci Kısım, Üçüncü Kitap, Strateji. s. 155; 1867 baskısı.